

Δημήτριος Βλάχος
Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων Ροδόπης

Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Λυκείου Πρόταση διδασκαλίας

Θέμα: «Διαχείριση πολυτροπικών πόρων στη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας: από τη θεωρία στην πράξη».

Στόχος: Να αποκτήσουν οι μαθητές εκείνους τους γραμματισμούς (δεξιότητες) που θα τους επιτρέψουν να διαχειρίζονται τον πολυτροπικό κινηματογραφικό λόγο, να τον αποσυμβολίζουν και να παράγουν δικά τους κείμενα ενταγμένα σε επικοινωνιακό πλαίσιο.

Μέθοδος διδασκαλίας: Συνδυασμός μεθόδων ενδείκνυται για την επεξεργασία πολυτροπικών κειμένων (ερωτηματική, καταιγισμός ιδεών, ομαδοσυνεργατική, ανακαλυπτική μάθηση, συζήτηση, παιγνίδια ρόλων, δραματοποίηση).

Σημείο εκκίνησης: Η ταινία μικρού μήκους Casus belli του Γιώργου Ζώη διάρκειας 11 λεπτών. Το Casus Belli έκανε την πρεμιέρα στο επίσημο διαγωνιστικό τμήμα ταινιών μικρού μήκους στο 67ο Φεστιβάλ της Βενετίας, πήρε έξι βραβεία στο Φεστιβάλ Δράμας 2011 και το βραβείο καλύτερης μικρού μήκους ταινίας της Ελληνικής Ακαδημίας Κινηματογράφου.

Σύνδεση με τη θεματική της Έκφρασης – Έκθεσης της Α΄ Λυκείου:

1. Γλώσσα και Γλωσσικές Ποικιλίες (σσ. 16-77): Τα όρια της γλώσσας, Οπτικές της γλώσσας, Δημιουργικότητα της γλώσσας, Ειδικές γλώσσες, Οργάνωση του λόγου.
2. Ο Λόγος: Ι. Προφορικός και Γραπτός Λόγος (σσ. 92-109).
3. Αφήγηση (σσ. 210-277).

Γνώσεις για τη γλώσσα:

Αναφορική – ποιητική λειτουργία της γλώσσας, ειδικές γλώσσες, δομή παραγράφου (ανάπτυξη με αναλογία, αιτιολόγηση), συνοχή και συνεκτικότητα κειμένου (διαρθρωτικές λέξεις), δομικό διάγραμμα κειμένου, συλλογισμοί, προφορικά και γραπτά κείμενα, κ.ο.κ.

Μεθόδευση των διδακτικών στόχων :

A. Προβολή της ταινίας και ανάδειξη της ιδιαιτερότητας του πολυτροπικού κινηματογραφικού λόγου

I. Εξοικείωση με το θέμα - Γενικές ερωτήσεις καθοδήγησης

1. Ποιο είναι το θέμα της ταινίας;
2. Να καταγράψετε πρόχειρα ιδέες και συναισθήματα που σας γεννήθηκαν από την παρακολούθηση της ταινίας.
3. Επιχειρήστε να αφηγηθείτε προφορικώς - γραπτώς την υπόθεση της ταινίας που παρακολουθήσατε.
4. Λέμε συνήθως: «διαβάζω ένα βιβλίο», «βλέπω μια ταινία». Μπορούμε όμως να πούμε: «διαβάζω μια ταινία»; Πού βρίσκεται η διαφορά ανάμεσα στο διαβάζω [ένα βιβλίο] και στο βλέπω [μια ταινία]; Στόχος της ερώτησης είναι δημιουργηθεί η απορία στους μαθητές και να συνειδητοποιήσουν ότι ο κινηματογράφος έχει τη δική του γλώσσα.

II. Διερεύνηση της γλώσσας του κινηματογράφου με ειδικότερες καθοδηγητικές ερωτήσεις.

1. Αναζητήστε υλικό στο διαδίκτυο ή αλλού σχετικά με τη γλώσσα του κινηματογράφου (ειδικό λεξιλόγιο). Σταδιακή εξοικείωση με την ορολογία των εικόνων στην κινηματογραφική αφήγηση: γενικό πλάνο, κοντινό πλάνο, γκρο πλαν κ.ά. Καθορισμός του όρου *σκηνή* ως ενότητα χώρου – χρόνου - προσώπων και «σπάσιμο» μιας κινηματογραφικής σκηνής σε επιμέρους *εικόνες - πλάνα*.
2. Η γλώσσα (ομιλούμενη και γραπτή) έχει τη δομή της (γραμματική και συντακτική). Ένα βιβλίο έχει κι αυτό τη δική του δομή. Αναζητήστε στοιχεία δομής στην κινηματογραφική ταινία που είδατε. Αντιπαραβάλλετε αδρομερώς τη δομή ενός βιβλίου με τη δομή της κινηματογραφικής ταινίας.
3. Σε ό,τι αφορά στη συγκεκριμένη ταινία ερωτήσεις σχετικά με:
 - α. Το *μύθο* ως πρώτη ύλη για την αφήγηση και το *λόγο -πλοκή* ως αυτήν την ίδια την κινηματογραφική αφήγηση. β. Το *χρόνο*, δηλαδή τη χρονική σειρά (πρόδρομες / ανάδρομες αφηγήσεις) και τη διάρκεια (συμπύκνωση του χρόνου της αφήγησης σε σχέση με τον χρόνο της ιστορίας [χ.αφ.<χ.ιστ.] , σύμπτωση του χρόνου της αφήγησης και του χρόνου της ιστορίας [χ.αφ.=χ.ιστ], παράταση/άπλωμα του χρόνου της αφήγησης σε σχέση με τον χρόνο της ιστορίας [χ.αφ.>χ.ιστ.].

III. Οι αποσυμβολισμοί του κινηματογραφικού λόγου :

Η ουρά
 Το σούπερ μάρκετ
 Το κλαμπ
 Η εκκλησία
 Η γκαλερί
 Το πρακτορείο
 Το ΑΤΜ
 Το συσσίτιο

IV. Από τη γλώσσα του κινηματογράφου στις γλώσσες και στο λόγο:

Γλώσσες...

Γλώσσα του σώματος – του βλέμματος .

Γλώσσα των χώρων και των ανθρώπων που ζουν και δρουν μέσα σ' αυτούς.

V. Παραγωγή λόγου: Η γλώσσα του κινηματογράφου

Δίνονται στους μαθητές κείμενα εισαγωγής στη γλώσσα του κινηματογράφου και με αφετηρία αυτά και την ταινία που παρακολούθησαν τους ζητούμε (ενδεικτικές εργασίες) :

1. Συντάξτε ένα λεξικό με το ειδικό λεξιλόγιο της κινηματογραφικής γλώσσας.
2. Η γλώσσα (ομιλούμενη και γραπτή) έχει τη δομή της (γραμματική και συντακτικό). Ένα βιβλίο – κείμενο έχει κι αυτό τη δική του δομή, όπως και η κινηματογραφική ταινία. Αναζητήστε στοιχεία δομής στην κινηματογραφική ταινία που είδατε. Αντιπαραβάλλετε αδρομερώς τη δομή ενός βιβλίου – κειμένου με τη δομή της κινηματογραφικής ταινίας .
3. Διακρίνετε σκηνές και πλάνα στη συγκεκριμένη ταινία μικρού μήκους.

B. Ενότητα: Οι γλώσσες της κρίσης

Με αφετηρία τη θεματολογία της κινηματογραφικής ταινίας «Causus belli» προχωρούμε στη διερεύνηση έντυπου / ηλεκτρονικού λόγου : περιγραφικού, καταγγελτικού, αποδεικτικού).

Αξιοποιούμε δημοσιογραφικά, δοκιμιακά και λογοτεχνικά κείμενα.

Λογοτεχνικές αναφορές:

Ενδεικτικά προτείνονται για μελέτη και επεξεργασία, σε ό,τι αφορά τη συγκεκριμένη θεματική (γλώσσες της κρίσης), τα παρακάτω

παραδειγματικά κείμενα από τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου:

Δημήτρης Χατζής, *Ο Σιούλας ο ταμπάκος*, σσ. 181-190.

Έζρα Πάουντ, *Canto XLV, Με την τοκογλυφία*, σσ. 433-436.

I. Γραπτός λόγος / παραγωγή πολυτροπικών κειμένων

Μια από τις μορφές της οικονομικής - κοινωνικής κρίσης, που είναι ιδιαίτερα αισθητή στις μεγαλουπόλεις, είναι και ο υποσιτισμός των μαθητών, κυρίως των δημοτικών και των γυμνασίων. Το σχολείο σου έχει αναλάβει συγκεκριμένες δράσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος σίτισης άπορων μαθητών του νομού σου. Μέσα στα πλαίσια των δράσεων αυτών έχει ανατεθεί στη δική σας ομάδα η σύνταξη των παρακάτω κειμένων ενταγμένων σε επικοινωνιακό πλαίσιο:

1. Μια επιστολή που απευθύνετε στο διευθυντή ομίλου Σούπερ Μάρκετ της πόλης σας, με την οποία ζητάτε να σας διαθέσει ως χορηγός τρόφιμα και μικρογεύματα για να διατεθούν σε υποσιτισμένους μαθητές.
2. Μια ανοιχτή επιστολή που θα δημοσιευτεί στον τοπικό τύπο και θα απευθύνεται προς τους πολίτες του νομού σας, προκειμένου να τους ευαισθητοποιήσετε πάνω στο θέμα του υποσιτισμού μαθητών και να τους ζητήσετε τη συνδρομή τους με τρόπους που εσείς θα θεωρήσετε πρόσφορους (τρόφιμα, χρήματα για αγορά τροφίμων, κ.ο.κ).
3. Διαφήμιση έντυπη – ψηφιακή – ραδιοφωνική και αφίσα που στόχο θα έχουν να κινητοποιήσουν τους πολίτες του νομού σας, για να συμβάλουν στην αντιμετώπιση του προβλήματος του υποσιτισμού. Η διαφήμιση – αφίσα μπορεί να πάρει τη μορφή της έκκλησης για εξοικονόμηση τροφίμων, συγκέντρωση και διανομή τους σε απόρους υποσιτιζόμενους μαθητές.
4. Ευχαριστήρια επιστολή που απευθύνετε στο Ίδρυμα «Τράπεζα Τροφίμων – Ίδρυμα για την καταπολέμηση της πείνας» για την παροχή δωρεάν σίτισης σε απόρους .

II. Προφορικός λόγος : Εισηγήσεις – παρουσιάσεις - ομιλίες.

1. Σας έχει ανατεθεί να ετοιμάσετε μια εισήγηση (προφορικός λόγος) διάρκειας 15-20 λεπτών για την παιδική φτώχεια στον αναπτυγμένο κόσμο (Ευρώπη). Αξιοποιήστε κάποια από τα κείμενα που σας δίνονται, αναζητήστε όμως και άλλες πληροφορίες στο διαδίκτυο ή αλλού. Η ομιλία – εισήγησή σας θα πραγματοποιηθεί σε εκδήλωση του δήμου της πόλης σας για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας. Στην εκδήλωση αυτή εσείς εκπροσωπείτε το σχολείο σας.

2. «Η πείνα στην Ελλάδα την περίοδο της κατοχής (1941-1944)». Σε μια εισήγηση 20 λεπτών στους συμμαθητές σας, αναφερθείτε στο ιστορικό αυτό γεγονός και στις συνέπειές του.